

5) Pisatelj mladinskih knjižic naj se izplača iz istega zaklada primeren honorar, ki pa ne sme biti nižji od onih, ki jih plačujejo »Slovenska Matica« ali pa naša mesečnica »Zvon« in »Dom in Svet.«

6) Višji šolski svet naj zahteva od okrajnih šolskih nadzornikov, da vestno nadzirajo poslovanje šolskih knjižnic in podajo vsako leto resničen pregled o njihovi uporabi v vsem okraju.

Na ta način bi se ustanovile nailaže šolske knjižnice, ki bi odgovarjale svojemu namenu. Tudi bi ne bilo nobenega rizika za založnika, t. j. vlado, ker ve natančno, koliko izvodov je treba tiskati. Se da se pa vse vrši na slepo, in založnik ima čisto pri takih podjetjih izgubo — le redko pa — dobiček. Ako primerno honoriramo pisatelja in ilustratorja mladinskih knjižic, se ni bati, da bi nam manjkalo ne enih, ne drugih.

Kdor ima še kakšne druge nasvete iz svoje lastne izkušnje, naj se oglasi. Ureditve tega vprašanja ne smemo odlagati. Zda morda še gre, pozneje — kdo vé.

IVAN MICHLER:

Nekaj o telesni vzgoji mladine.

Ko prebiram naše političke, kakor tudi znanstvene in strokovne časopise, povsod in v slehernem naletim na članek, ki se v njem razpravlja o raznih reformah na tem ali onem polju, samo za reformo telesne vzgoje naše mladine se skoro nihče ne zmeni.

In vendar se tudi ta stran narodove vzgoje ne sme zanemariti. Kaj pomaga državi, če ima duševno visoko naobražene prebivalce, če so pa telesno pohabljeni, slabega zdravja ali bolehniki.

Le telesno zdravi starši lahko rode zdrave otroke, medtem ko so potomci bolnih staršev z največjo gotovostjo telesno manjvredni — slabičji? Primerov za to ima življenje nebroj. Tako n. pr. izumrjejo cele rodovine, kiso socialno visoko naobražene. Vzrok temu je popolno zanemarjanje telesa že od mladosti ali pa podednost.

Gotovo je, da se vsi ljudje telesno ne morejo enakovredno razviti. Vzrok tiči v tem, da se kakor duševnemu razvoju tudi telesnemu stavijo nasproti razne zapreke, ki jih časih sploh ni mogoče premagati. Tako n. pr. igrajo veliko vlogo podednost, prirojene telesne hibe ali tuberkuloza.

Smer telesnemu razvoju posameznika je dana v družini, iz katere izhaja. Dostikrat se prigladi, da se lastnosti pradedov kažejo na tem ali onem potomcu, ravnotako je pa tudi mogoče, da se telesne hibe, ki so družini v navadi — torej podedovane — pri kakem potomcu sploh ne pojavijo. Velikega vpliva na telesni razvoj posameznika je tudi podnebje in okolica, ki v njej prebiva.

Svetovna vojna je telesu našega naroda prizadela nebroj težkih ran, katerih posledice se bodo pojavljale še pri poznejših rodovih. Koliko je mož in mladencev, ki so se vrnil domov z boleznijo v telesu! Ne mislim pri tem ravno na spolne bolezni, ki so bile žalibog tudi med našim vojaštvom tako hudo razširjene. V poštev prihajajo tu tudi druge bolezni, kakor živčne bolezni, tuberkuloza itd.

In kakšna je naša mladina, ki leta in leta ni imela ne duševne ne telesne vzgoje! Zanemarjena, podivjana, telesno zaostala, s kaljo boleznih pohaja po gostilnicah, kavarnah, kinematografih in drugih nočnih zabaviščih. Čut za naravo, lepoto, umetnost, red in družabnost je pri njih izumrl.

Treba je torej energičnega in sistematičnega dela na polju telesne vzgoje, če se hoče vsaj malenkost onega popraviti, kar je zadala vojna telesu posameznika. Kakor drugje, tako naj bi tudi tu dajali odrasli zgled mladini. Država naj prisloži na pomoč s tem, da gmotno podpira sokolska in športna društva, da jih pomaga ustanavljati in da otvori na visokih šolah dvestletne tečaje za izobrazbo učiteljev telovadne vzgoje.

Koliko pa imamo danes strokovno naobraženih učiteljev telesne vzgoje? Njih število je jako majhno. Končno še ne zadostuje, če zna kdo dobro telovaditi, da je potem tudi že zmožen mladino telesno vzgajati. Saj smoter telovadbe ni doseči višek telovadne umetnosti. V tem slučaju bi zadostoval pouku telesne vzgoje lahko vsak dober telovadeč.

Smoter telovadbe na šolah naj ne bo torej gojiti telovadbo kot umetnost; predvsem naj stoji vedno pred očmi telesna vzgoja mladine. Potemtakem mora biti smoter telovadbe na ljudskih, meščanskih in srednjih šolah sledeči:

Vsestranski in harmonični razvoj telesa; ohranitev in ertitve zdravja; privaditi mladino na neprisiljeno in lepo držanje telesa; vzgojiti jo k naravnim kretnjam; razviti telesno moč in spretnost, gibčnost; bistrili čutila; krepiti pogum,

premišljenost, vztrajnost, čut za red in družabnost; zbuditi ljubezen do prirode in stalno zanimanje za telesne vaje; otroci naj na lastnem telesu spoznajo vrednost telesnih vaj in prostega gibanja na zraku. Da bo pa ta obsežni smoter vsaj deloma dosegljiv, je potreba obširne reforme učnega načrta telovadnega pouka na ljudskih, meščanskih in srednjih šolah, kakor tudi na obrtnih in strokovnih. Enako nastane tudi potreba po pomnožitvi števil primerno naobraženih vzgojiteljev.

Pouk telovadbe naj bi bil na vseh šolah sploh (izvzete naj bi bile samo visoke šole) za dečke in deklice obvezen predmet. Oproščeni obveznosti naj bodo samo oni, ki se izkažejo z zdravniškim izpričevalom.

Telovadba naj bi se v šolah več ne podrejala drugim predmetom, ampak naj bo enakovredna duševni vzgoji mladine.

Število ur telovadnega pouka naj se poveča v toliko, da bi imeli učenci priliko vsaj vsak dan po eno uro se telesno ertiti.

V kolikor dopuščajo vremenske razmere, naj se goji telovadba pod milim nebom. Torej vun iz zatohle telovadnice!

V učni načrt naj se sprejmejo po možnostih in okolščinah poleg prostih in redovnih vaj, vaj z orodjem in na orodju tudi mladinske igre, plavanje, lahka turistiak, peš potovanja, drsanje, sanjkanje in smučkanje.

Le s tako razširjenim učnim načrtom pripravimo mladino v skoro stalni stik s prirodo, jo odvrčamo od slabih potov, pohajkovanja in ponočevanja, skrbimo za vsestranski in harmonični razvoj telesa, krepimo in utrjujemo nje zdravje, jo vzgajamo k naravnim kretnjam, k lepemu držanju telesa, k samozvesti in samostojnosti, bistrimo vsa čutila, krepimo pogum, premišljenost, vztrajnost in čut za red in družabnost. Učenci sčasoma vzljubijo prirodo, se v prostih urah radevolje zatekajo k njej in v resnici jim postane druga mati.

Šola bo le takrat v polni meri izpolnila svojo dolžnost, če bo poleg duševne in moralne vzgoje skrbela v enaki meri tudi za telesni razvoj mladine, a ne kakor danes, ko se poslednja stran popolnoma podcenjuje in zanemara.

Znano je, da je bila v mirnem času potrjenost k vojakom najmanjša pri onih ljudeh, ki so najdalje obiskovali šolski pouk. Razvidno je torej iz tega, v koliki meri škoduje šola razvoju telesa s svojo enostransko vzgojo. Mesece in leta sedi mladina sključena v zatohlih in prašnih sobanah, kjer jo pitajo z razno znanostjo. Vsa pozornost vzgoje je obrnjena le na dušo, a na telo so popolnoma pozabili.

Ako hočemo imeti duševno razvit in telesno krepak narod, je skrajni čas, da pričnemo z reformo telesne vzgoje mladine.

Pojdimo se v tem oziru učiti k Angležem, Američanom, Švedom in Dančem!

K ureditvi učiteljskih plač.

Dasi znači naredba o začasnih ureditvi služb. prejemkov ljudskošolskega učiteljskega napredek in uspeh, mi vendar ne ugaja na njej sledeče:

Označba V. — I. čin. razr. namesto XI. — VII. kaže, da nismo in tudi ne maramo in ne nameravamo biti glede plač enaki drž. uradnikom XI. — VII. čin. razr. Za nas se je naredil poseben status. Čemu to! Drž. uradniki delujejo na to, da do sežejo boljše službene prejemke. Smo že za njimi in bomo vedno za njimi. Kaj smo torej dosegli? — Da bomo to, kar prej Srednješolsko učiteljsko in tudi vadniški učitelji hočejo primeren priboljšek in pribavek, kar je gotovo prav, a ljudskošolsko učiteljsko bi se naj uvrstilo v čin drž. uradnikov in s tem bi se njih službeni prejemki istočasno s prejemki drž. uradnikov sami ob sebi uravnavali. Tako pa tega ne bo. Drž. uradniki se deloma opirajo na našo regulacijo plač ter zahtevajo več. S tem se daje davkoplačevalcem, samo prilika gobeždati: letos smo uredili plače učiteljem — drugo leto pa jih bomo zopet uradništvu.

Druga majhna hiba tiči v sestavku, ki govori o nagradi začasnim strokovnim učiteljem z meščanskošolskim izpitom. Ako se imenuje ljudskošolski učitelj za začasnega strokovnega učitelja, dobi nagrade 600 K, ako pa začasen strokovni učitelj brez meščanskošolskega izpita naredi izpit za meščanske šole, se pa pomakne takoj v primeren čin. razred (§ 3. znači namesto V. razr. IV. razred.) V tem tiči nesoglasje.

Kar je pa glavno: nikjer se pa ne govori o uradnem stanovanju šol. voditelja, oziroma nadučitelja.

* To vedo na vladi! Naš načrt se ni tako glasil. Sicer je pa ta naredba le začasna. Po našem zakonskem načrtu, ki smo ga priložili zadnji številki, je to vprašanje drugače urejeno. Uredn.

Ne samo, da ni natanko določeno, kako bodi uradno stanovanje, oziroma koliko gre šol. voditelju v denarni vsoti, ako stanovanja nima, je misliti, da šol. vodja nima več pravice do prostega stanovanja.*

Ne vem sicer, zakaj ni v uredbi o tem postavke, a zdi se mi vsekakor, da je zadeva stanovanja šol. voditelja sršenovo gnezdo, v katero ne upa nihče drezati.

Dobro bi bilo, da se izkuša pri definitivni ureditvi službenih prejemkov učiteljskega to popraviti.

F. Š.

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

S četrte vodstvene seje Zaveze (dne 30. januarja 1919).

1. Glasom spomenice Narodni vladi SHS je nominirala za Štajersko Zveza slov. učiteljev in učiteljic na Štajerskem ljudskošolske učitelje, ki pridejo za prihodnjo dobo v poštev za okrajne šolske nadzornike. To tabelo, ki vsebuje 8 nadzorovalnih okrajev in istotoliko nadzornikov, je predložila Zaveza poverjeništvu za uk in bogočastje v sprejetje. Poverjenik dr. Verstovšek se ni oziral na to vlogo, ampak vsa okrajna šolska nadzorniška mesta je za bivše slovensko Štajersko kratkoma razpisal. Izgovarjal se je, da bi drugače ne mogel prevzeti tozadevne odgovornosti; obljubil pa je, da se bo pri imenovanju ravnal po predlogu Zaveze. Ker je bilo treba nujno imenovati na Štajerskem že enega okrajnega šolskega nadzornika, je bil imenovan v dotičnem okraju za nadzornikom mož, predlagan po štajerski učiteljski Zvezi. Ker so sedaj proti volji organizovanega učiteljskega in štajerske deželne organizacije se posebe, ta mesta razpisana, a Zveza vztraja pri svojem predlogu, so se pozvali po vodstvu Zaveze vsi ostali predlaganci, da vložijo prošnje za okrajna šolska nadzorniška mesta na višji šolski svet v Ljubljani. Ta razpis pa je dal tudi povod, da je vprašal Zavezin predsednik na prvi seji višjega šolskega sveta, zakaj so se razpisala nadzorniška mesta, dasi to doslej nikjer ni bilo v navadi, in kdo naj kvalificira te kompetente. Pojasni se tudi, da so bile vzrok tega razpisa neke obžalovanja vredne spletke, ki so se pojavile iz vrst neorganizovanega štajerskega učiteljskega. Štajerska deželna učiteljska Zveza je na novo nominirala nekega kandidata za okrajnega šolskega nadzornika, kar se je sporočilo potom Zaveze poverjeništvu za uk in bogočastje. — Razpis nadzorniških mest je povzročil med učiteljskim mnogo razburjenja, ker je vse zavedno učiteljsko proti razpisom. Organizovano učiteljsko vztraja pri svojih predlogih, zato pozivlja višji šolski svet, da mu dā pravico samoodločevanja. Sklene se, da odpošlje Zaveza na poverjeništvu za uk in bogočastje dopis, v katerem zahteva, da sestavijo učiteljske organizacije kompetenčno tabelo kandidatov za okrajna šolska nadzorniška mesta, višji šolski svet pa je v svojem terno-predlogu vezan na prve tri, ki so na kompetenčni tabeli. Tako se izognemo korupciji in protekciji, da ne pridejo na odgovorna mesta ljudje, ki jim je samo za čast in ne za stvar. — Prebere se dopis učiteljskega društva za kranjski šolski okraj, ki je bil poslan višjemu šolskemu svetu in Narodni vladi SHS v Ljubljani glede okrajnega šolskega nadzornika za ta okraj.

2. Zaveza je dobila poziv, da naj nominira dva učitelja, ki naj bi se volila od občinskega sveta ljubljanskega kot zastopnik, oziroma namestnik staršev v višji šolski svet, ker je napredno učiteljsko v tej korporaciji pičlo zastopano. Zaveza je določila za člana tovariša J. Dimnika, za namestnika pa tovariša A. Likozarja, ker sta oba že dolgo vrsto let tudi občinska svetnika. Imenovana kandidata sta bila dne 14. januarja t. l. izvoljena.

3. Najmerodajnejše osebe so poudarjale, da komaj sprejeta regulacija učiteljskih plač še ne velja definitivno, ker je dvomljivo, da bi sklep Narodne vlade v Ljubljani potrdila centralna vlada v Beogradu, kamor se je moral poslati v odobrenje. Da je učiteljsko v tem vprašanju popolnoma na jasnem, je prosila Zaveza ministra dr. Kramerja, da se nujno in z vsemi silami zavzame za naš tako težko preizkušeni stan, zakaj če ta sklep v Beogradu zavrnejo, bi to naravnost katastrofalno vplivalo na naše učiteljsko. Istočasno se ga je informiralo: a) da je prejelo učiteljsko drugod za lani in letos nabavni prispevek, ki so ga deležni državni uradniki, b) da je slovensko organizovano učiteljsko za centralizacijo šolstva, c) da je načrt za novi šolski zakon tudi od naše strani že pripravljen, č) da zbiramo deputacijo, ki jo pošljemo v Bel-

* Kar kdo že ima, tega mu nihče ne vzame. Uredn.

grad do ministra prosvete, ki ga je treba o naših razmerah vsestransko informirati. — Minister dr. Kramer je brzojavno sporočil, da je o predmetni zadevi govoril z ministrom prosvete, ki se z njim popolnoma strinja, da hoče učiteljsko na vsej črti zadovoljiti. Minister prosvete Davidovič osvaja sklep bivše Narodne vlade ter ga bo čimprej predložil v odobrenje ministrskemu svetu. Vzradošen je bil nameravane ustanovitve skupne organizacije vsega jugoslovanskega učiteljskega. Odposlanci srbskega učiteljskega pridejo v kratkem v Ljubljano, da se razgovore s stanovskimi organizacijami o skupnih smotrih. Ministru prosvete naj se odpošlje šolski načrt, in tudi deputacija bo radostno sprejeta. Jugoslovanskemu učiteljskemu je dr. Kramer rade volje vedno na razpolago.

4. Član višjega šolskega sveta dr. Skaberne je poklical tovariša Fabince, Gangla in Jelencu k razgovoru, kakšno plačo naj dobi ono učiteljsko, ki ima že izpit učne usposobljenosti, a še ni definitivno. Določilo se je, da dobiva to učiteljsko, če poučuje, učiteljsko plačo XI. plačilnega razreda, četudi še ni definitivno. Pri tozadevni razpravi se je naročilo Zavezinemu predsedniku, da naj naknadno izposluje pri višjem šolskem svetu, kaj naj se zgodi z onim učiteljskim, ki ima sicer izpit učne usposobljenosti, a ne more dobiti učnega mesta. Prizadnji regulaciji se je na to pozabilo, vendar se pa lahko zgode slični slučaji zlasti pri učiteljih.

5. Zaveza je prejela od posameznih včlanjenih organizacij, od učiteljskih zbora, pa tudi od posameznikov zahvale za njeno neumorno in uspešno delovanje ob priliki regulacije učiteljskih prejemkov in za potezanje o perečih stanovskih vprašanjih.

6. Državni uradniki dobivajo nabavne prispevke neskrajšano. Teh doklad je bilo deležno od nemškoavstrijske vlade tudi nemško učiteljsko na Štajerskem in Koroškem za leto 1918.; učiteljsko, ki pripada Jugoslaviji, pa jih lani ni dobilo, a tudi letos se zanje ne zmenijo merodajne oblasti, ker baje nismo državni uradniki. Sklene se, da se vložijo prošnja za nabavni prispevek na ministrstvo prosvete v Beograd, prepis te prošnje pa se odpošlje tudi belgrajskemu finančnemu ministrstvu.

7. Protialkoholna zveza »Sveta vojska« v Ljubljani je naprosila Zavezinega predsednika, da bi podal na protialkoholnem taboru v ime Zaveze kratko izjavo za protialkoholno idejo, oziroma da bi pozval učiteljsko svoje organizacije na protialkoholno delo, kar bo storila tudi Slomškova Zveza. Tako izjavo je podal na omenjenem jugoslovanskem taboru, ki se je vršil 19. jan. t. l., Zavezin predsednik, tovariš E. Gangl pa je govoril o temi »Vzgoja naroda.«

8. Pred dnevnim redom I. seje višjega šolskega sveta je prečital Zavezin predsednik kot član te korporacije že znani izjavi upravnega odbora Zaveze jugoslovanskega učiteljskega in Slomškove Zveze glede višjih šolskih nadzornikov in glede sestave predsedstva in volitev v višji šolski svet. Na predlog dr. S. Dolarja, zastopnika srednješolskega učiteljskega, se je naprosilo poverjeništvu za uk in bogočastje, da uvede proti višjim šolskim nadzornikom dr. J. Bezjaku in dr. M. Opeki informativno postopanje. V to disciplinarno komisijo so bili določeni: dr. S. Dolar, L. Jelenc, dr. Dragotin Lončar, Ign. Nadrah in dr. Fr. Skaberne. Zavezin predsednik v tej zadevi ni stavil predloga, zato ni bilo utemeljevanja in se o tem torej tudi ni glasovalo, ampak podal je samo izjavo.

9. Obe slovenski učiteljski organizaciji sta ustanovili posvetovalen organ Učiteljski Svet, ki pa nima eksekutivnih pravic. Na prvi seji dne 9. jan. t. l. se je konstituiral odbor naslednje: Petrič Ivan, predsednik — Sarkova Albina, podpredsednica — Dragan Anton, tajnik. Na sejah Učiteljskega Sveta se bo razpravljalo predvsem o vseh važnih zadevah, ki se tičejo slovenskega učiteljskega in šolstva.

10. Poziv, ki je izšel iz Učiteljskega Sveta, da bodi vsaka učiteljica in vsak učitelj organizovan v eni izmed stanovskih organizacij, so ponatisnili vsi naproseni listi razen dnevnika »Slovenec.«

11. Višji šolski svet je pozval obe učiteljski organizaciji, da nominira vsaka iz svojega članstva po 4 člane, izmed katerih izbere po dva člana, da jih zaposli pri odmeri nove regulacije učiteljskih prejemkov, katerih naj bi bilo učiteljsko čimprej deležno.

12. Zavezin predsednik poroča o korakih, ki so se storili glede regulacije plač vpokojenega učiteljskega in glede službenih prejemkov otroških vrtnaric in učiteljic za ženska ročna dela.

13. Višji šolski svet je dovolil, da sme šolska mladina telovaditi v telovadnicah »Orla« in »Sokola« kot ljudskošol-